

Antoni Turró i Martínez, en el record



Antoni Turró i Martínez va tancar el cicle d'una vida plena, activa i lluitadora el passat dia 24 d'agost del 2009.

Nascut a Barcelona el 15 de maig del 1915, fill de pare català i mare murciana, sempre va ostentar amb veritable orgull el seu cognom no català, per demostrar que no són pas els nostres orígens sinó els nostres fets allò que dóna constància de qui som i a quin país volem servir.

Independentista des de la joventut, fou soci del CADCI, membre del grup radical Nosaltres Sols, d'Estat Català (amb el qual es va fusionar el grup esmentat) i finalment del Front Nacional de Catalunya.

A la seva vida, densa, gairebé novel·lesca, hi trobem, entre moltes altres coses, una activa participació en els fets del 6 d'octubre i una llarga actuació en la Guerra Civil 1936-1939. El trobem en el desembarcament a Mallorca, obtingué més tard el grau de tinent a l'Escola de Guerra i participà, finalment, en la sagnant batalla de l'Ebre, on fou ferit. Exiliat a França, col·laborà encara amb la resistència francesa contra l'ocupació nazi. Visqué uns anys en el país veí, on es casà i tingué dos fills. Tornà a Catalunya el 1942 i d'un segon matrimoni tingué un altre fill. Des de llavors fixà la seva residència a Barcelona i participà activament en la lluita per al redreçament del país.

Per a Antoni Turró, la Guerra Civil no havia acabat encara i la seva lluita contra els feixistes o els facciosos, com sovint els designava, va omplir tota la seva vida.

Una part, però, d'aquesta batalla, la sublimà en l'estudi i, més en concret al camp de la història de les monedes que tant ajuntaments i entitats com sindicats i cooperatives havien emès al llarg de la contesa. De fet, l'interès pel numerari de la Guerra ja se li va despertar en els anys bèl·lics i començà a guardar-ne alguns tes-

timonis. En retornar de l'exili, anà eixamplant la seva col·lecció, recurrent pobles, comerciants i subhastes. Paral·lelament s'anava documentant visitant arxius municipals i demanant, a través d'anuncis a diaris i revistes, dades per a la seva recerca.

Fou un col·leccionista generós: el seu fons fou exposat en diferents ocasions i ell s'ocupava també, sempre desinteressadament, de redactar els textos per als programes o díptics que s'editaven en aquelles ocasions. Fa uns anys, féu donació d'aquell aplec que tant li havia costat de reunir al Museu d'Història de Catalunya, amb l'única condició que romangués exposat.

També féu amb total desinterès una llarga i fructífera tasca de recerca i hagué, fins i tot, de finançar en part personalment alguns dels llibres que edità. Set foren els llibres que dedicà a la temàtica de la moneda de la Guerra Civil. Són els següents:

El paper moneda de guerra del Maresme (1936-1939), Ed. Dalmau i Caixa d'Estalvis Laietana, Mataró, 1976.

El paper moneda català (i altres signes monetaris): Emissions de la Guerra 1936-1939, L'Avenç i Diputació de Barcelona, Barcelona, 1982.

El paper moneda català a la Franja de Ponent, 1936-1939, Ed. El Llamp, Barcelona, 1987.

Les emissions de paper moneda local a la comarca del Bages durant la Guerra 1936-1939. Treball inclòs dins el volum de Sebastià Datzira, coautor de l'obra, *La moneda a la Catalunya Central*, Centre d'Estudis del Bages, amb la col·laboració de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Manresa, 1991.

Les monedes de necessitat a Terrassa durant la Guerra (1936-1939). Coautor Rafael Comas i Ezequiel. Ed. Àgora, Terrassa, 1992.

El paper moneda del País Valencià, 1936-1939 (i altres signes monetaris emesos durant la Guerra 1936-1939), Ed. Afers. Catarroja-Barcelona-Palma, 1995.

Les emissions monetàries oficials de la Guerra Civil (1936-1939). I: Andorra, Illes Balears i Catalunya (Generalitat i locals), Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2007.

La petita història de cada obra reflecteix les dificultats per a dur a terme la iniciativa de les edicions. El primer llibre, un primer tast de l'obra definitiva sobre el

paper moneda de Catalunya, fou prologat per l'historiador Miquel Coll i Alentorn. Presentat al Premi Iluro, obtingué el guardó, fet que suposava l'edició de l'obra.

El segon es pogué editar gràcies al finançament de la Diputació de Barcelona. Fou prologat per Josep Tarradellas, que havia tingut una important intervenció en la iniciativa de les emissions monetàries catalanes de la guerra. L'obra contenia, a més de les emissions monetàries dels municipis catalans, els bitllets emesos a Andorra i els bitllets i proves de la Generalitat de Catalunya.

El tercer i el quart llibre foren fets amb la col·laboració de Sebastià Datzira i Soler, que féu una esforçada labor en la tasca documental. Això justifica que, si bé el primer fou publicat per Turró, tot sol, el segon aparegués dins el volum de les obres de Sebastià Datzira, on constava la participació d'Antoni Turró. El llibre de la Franja ocasionà no pocs problemes financers a l'autor, ja que la casa editorial acabà malament. El del Bages el presentaren Datzira i Turró al Premi Oms i de Prat, de Caixa Manresa. Obtingueren el primer accèssit però el treball restà inèdit, fins que s'aplegà en el volum esmentat.

Tampoc no fou fàcil el camí del sisè llibre, dedicat al País Valencià, tot i l'apadrinament científic del professor Pere Pau Ripollès, que en féu el pròleg. Alguns compromisos de finançament no foren complerts i Turró s'hagué d'esforçar a suplir-los.

El setè i darrer, volia ésser, en essència, una nova edició del llibre sobre el paper moneda català, però formava part d'un projecte més ampli, la sèrie *Història Monetària Catalana*, que edita la SCEN. S'havien previst, doncs, dos volums, l'un amb el numerari de Catalunya, Andorra i les Balears i l'altre que comprendria València i la Franja i que la mort de Turró ha deixat en suspens. Se li havia donat, però, un enfocament una mica diferent. En la primera versió, l'autor havia inclòs un nombre considerable de bitllets emesos per sindicats i altres entitats, que en alguns casos havien suplert la manca d'emissions dels ajuntaments. En enfocar la nova edició, els semblà mes oportú, tant a la SCEN com al mateix autor, de publicar exclusivament el paper que Turró denominà oficial, és a dir, el que fou emès per la Generalitat o bé pels ajuntaments, deixant per a un volum a part el conjunt d'emissions de tipus associatiu. Només els bitllets associatius avalats per l'ajuntament foren inclosos en aquesta nova edició. Comptà, també, amb les novetats aplegades per l'autor després de la primera edició, se separaren els textos històrics sobre cada població del catàleg a fi de facilitar la classificació i s'il·lustraren tots els tipus diferents en color. Aquest darrer punt fou realment important, ja que permeté abreujar molt les descripcions. El problema fou, però, l'elevat cost d'edició, però fou resolt gràcies a la generositat del senyor Jaume Benages i de la Secció Numismàtica del Cercle Filatèlic i Numismàtic de Barcelona, que n'assumiren el finançament. Pel que fa al volum referent als bitllets de caràcter associatiu, fou també el Cercle qui es posà d'acord amb l'autor per editar-lo.

L'obra estava molt avançada i esperem que aviat pugui ésser una realitat i es converteixi en el vuitè llibre d'Antoni Turró.

Aquests llibres no clouen pas, però, la seva àmplia tasca de recerca. L'any 1979 participà, com a membre fundador, en la creació de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, dins l'Institut d'Estudis Catalans. Fou elegit tot seguit membre de la primera Junta Directiva i hi mantingué responsabilitats fins a la seva mort. La SCEN encaixava plenament en el marc dels seus interessos estudiosos i catalanistes i això el féu un incansable col·laborador de la seva revista *Acta Numismàtica*.

Ja abans, però, havia col·laborat amb aquesta revista quan, des del 1971, fou iniciada per la Secció Numismàtica del Cercle, i també féu aportacions als butlletins posteriors d'aquesta entitat, és a dir, a *Cercle* i a *L'Ardit*. Molt més ocasionals foren les seves aportacions a d'altres revistes com *Gaceta Numismàtica*, i caldria tenir en compte, encara, els textos que s'editaren en ocasió de les exposicions. Sense ànim d'exhaustivitat pel que fa al conjunt de la seva obra estudiosa, relacionem els articles aportats a les publicacions periòdiques esmentades, seguint l'ordre cronològic i abreujant els noms de les revistes esmentades com a *AN*, *CER.*, *L'AR.*, i *GN*:

1. «Els bitllets de Reus», *AN*-1, 1971, p. 213-219.
2. «Curiositats, extravagàncies, particularitats i errors en els bitllets locals de la Guerra 1936-39», *AN*-IX, 1979, p. 241-253.
3. «Les fonts legals de les emissions monetàries de la Guerra 1936-1939», *AN*-X, 1980, p. 189-197.
4. «Les monedes i xapes catalanes de necessitat (I, Viladrau)», *AN*-11, 1981, p. 123-124.
5. «Les monedes... II, Les monedes d'Olot», *AN*-12, 1982, p. 211-213.
6. «Les monedes... III, Les monedes de Segarra de Gaià», *AN*-13, 1983, p. 187-188.
7. «Les monedes... IV, (l'Ametlla del Vallès)», *AN*-14, 1984, p. 257-259.
8. «Les monedes... V, Les monedes d'Arenys de Mar i de Tortellà», *AN*-15, 1985, p. 261-263.
9. «Les monedes... VI, Les monedes de Nulles, Bossost (Mines d'Aran) i Bescanó», *AN*-16, 1986, p. 191-194.
10. «El cinquantenari del paper moneda català», *AN*-16, 1986, p. 195-198.
11. «Fa cinquanta anys, els ajuntaments catalans emetien moneda», *CER.* 1, 1987, p. 30-31.
12. «Les monedes... VII, Les monedes de Gratallops i Palma d'Ebre», *AN*-17/18, 1987-1988, p. 295-298.
13. «Els bitllets humorístics catalans de la guerra 1936-1939», *CER.* 2, 1988, p. 65-69.

14. «El president Macià en els bitllets de la guerra 1936-1939», CER. 3, 1988, p. 108-109.
15. «La moneda de les presons catalanes durant la guerra 1936-1939», AN-19, p. 157-166.
16. «Els billets militars republicans de la guerra 1936-1939», AN-20, 1990, p. 189-210.
17. «Els bitllets militars republicans de la guerra 1938-1939 (II)», AN-21-23, 1991-1993, p. 533-550.
18. «Les monedes de la guerra 1936-1939 al País Valencià (I)», L'AR. 7, 1991, p. 33-36.
19. «Les monedes de la guerra 1936-1939 al País Valencià (II)», L'AR. 8, 1991, p. 30-35.
20. «Reflexions sobre els canvis de nom dels pobles (1936-1939)», L'AR. 9, 1992, p. 43-45.
21. «Els vals monetaris dels transports públics urbans de Barcelona, 1936-1939», AN-24, 1994, p. 175-190.
22. «Els signes monetaris de les Illes Balears durant la guerra 1936-1939», AN-26, 1996, p. 183-204.
23. «Un bitllet local català, inèdit», GN-116, 1996, p. 59.
24. «Els vals monetaris dels serveis públics de Barcelona durant la guerra 1936-1939», AN-17, 1997, p. 177-184.
25. «Els curiosos vals “Te debo” de Lleida», L'AR. 10, 1997, p. 40-42.
26. «Desfent errors. Les monedes CUPC de Cardona», AN-28, 1998, p. 225-226.
27. «La fauna en els bitllets catalans de la guerra 1936-1939», L'AR. 11, p. 40-42.
28. «Els vals monetaris emesos pel partit “Esquerra Republicana de Catalunya” durant la guerra del 1936-1939», L'AR. 12, 1999, p. 37-42.
29. «Els dibuixants del paper moneda català del 1936-1939», AN-30, 2000, p. 139-142.
30. «Els vals monetaris emesos... (II)», L'AR. 13, 2000, p. 44-43.
31. «Els vals monetaris creats per bars, cafès, restaurants i similars de Barcelona durant la guerra del 1936-1939 (I)», L'AR. 14, 2000, p. 37-46.
32. «Els vals monetaris creats... (II), L'AR. 15, 2001, p. 31-38.
33. «Els vals monetaris creats... (III), L'AR. 16, 2001, p. 33-39.
34. «Els vals monetaris emesos pels sindicats locals CNT i UGT de Catalunya durant la Guerra 1936-1939», AN-31, 2001, p. 189-200.
35. «Els vals monetaris creats... (IV), L'AR. 17, 2002, p. 45-49.
36. «La moneda fraccionària de necessitat de la postguerra a Barcelona», AN-32, 2002, p. 149-158.

37. «Els bitllets no emesos de la Generalitat de Catalunya durant la guerra 1936-1939», L'AR. 18, 2003, p. 41-46.
38. «Els personatges en els bitllets municipals dels Països Catalans, 1936-1939», AN-33, 2003, p. 177-194.
39. «El flagell del col·leccionisme: les falsificacions», L'AR. 19, 2004, p. 49-54.
40. «Un cas curiós», L'AR. 20, 2004, p. 42.
41. «Els bitllets locals catalans paisatgístics (I)», AN-35, 2005, p. 129-170.
42. «Els bitllets locals... (II)», AN-36, 2006, p. 191-216.
43. «Els bitllets locals... (III)», AN-37, 2007, p. 185-200.
44. «Els bitllets locals... (IV)», AN-38, 2008, p. 211-236.

Aquest és, doncs, l'inventari de les aportacions d'Antoni Turró a les publicacions esmentades, però no pas, ja ho hem dit, la seva bibliografia completa.

Entre els guardons rebuts, hem de destacar el Premi Jaume I de la Diputació de València per un treball sobre la circulació monetària a la Ribera Alta del Xúquer, el premi d'investigació Ciutat d'Olot, els ja esmentats premi Iluro (Mataró) i Premi Oms i de Prat (Manresa) i el Premi Javier Conde Garriga que li atorgà l'Asociación Numismática Española de Barcelona pel conjunt de la seva obra.

Com veiem, Turró no va deixar mai d'estar en actiu. L'any 2008, als 93 anys, publicava encara el seu darrer article a *Acta Numismàtica* i tenia entre mans, ja ho hem dit, diferents projectes de futur. Fou un puntal de la SCEN i de la seva revista i no serà pas, en aquest cas, un tòpic afirmar que la seva absència es farà notar.

Lluitador nat, d'un catalanisme infrangible, Turró batallà sempre per la seva terra i omplí la seva vida amb tota mena d'iniciatives per a afavorir-ne el redreç. Podia, doncs, considerar amb raó, en veure venir el final del seu camí, que havia tingut una vida de lluita, però plena i satisfactòria. Ell mateix ho confiava al seu amic Robert Surroca en un text que és, gairebé, un testament intel·lectual i que li trameté pocs dies abans de la seva mort:

«No em puc queixar de la meua vida. He passat patiments i alegries, he tingut tres fills, he plantat arbres i he escrit llibres. He fet la guerra, he patit als camps de concentració, però me n'he sortit i he sobrepassat els noranta anys. He estimat i m'han estimat i la meua ha estat una vida plena.»

Benaurat qui pot partir així, amb un balanç positiu de la seva vida.

M. Crusafont i Sabater